NENAD TEŠIĆ

O PREDMETU ZALOŽNOG PRAVA

UVOD

Pitanje kako pojačati izvesnost naplate nekog potraživanja ne gubi od svoje aktuelnosti. Poslovna praksa je, naprotiv, sve inventivnija u iznalaženju novih i prilagođavanju postojećih načina obezbeđenja.

Sva sredstva obezbeđenja potraživanja se, po pravilu, dele na stvarna i lična, a u okviru stvarnopravnih sredstava se obično razlikuju ona koja za svoj objekat imaju pokretnu stvar, od onih gde se efekat obezbeđenja postiže pomoću nepokretnosti.[1] Obezbeđenje nastaje kao rezultat ugovora ili na osnovu zakona.[2]

Predmet našeg interesovanja u ovom radu ograničićemo na pokretne stvari, objekte ugovornih sredstava obezbeđenja, prevashodno zaloge. Stvari koje dužnik može i želi da založi, a za poverioca su kao takve prihvatljive.

U uporednom pravu je primetno širenje kruga dobara podobnih za zasnivanje založnog prava.[3] Naš zakonodavac nije ostao imun na takve tendencije. Za-

---

Nenad Tešić, asistent Pravnog fakulteta u Beogradu.

[1] Videti: M. Wolf, Sachenrecht, Munchen 1996, str. 270 i str. 337; H. Koziol, R. Welser, Grundriss des Bürgerlichen Rechts, Sachenrecht, Familienrecht, Erbrecht, Band II, Wien 1985, str. 108 – 110; Ph. Simler, Ph. Delebecque, Droit civil, Les suretes La publicite fonciere, 3e edition, Paris 2000, str. 17–19.

[2] Videti: R. Goode, Commercial Law, Second edition, London 1995, str. 636.

[3] Videti: poljski Zakon o registrovanoj zalozi i registru zaloga iz 1996. godine (čl. 7); Češki Gradanski zakonik, izmenjen 2002. godine (čl. 153); Makedonski Zakon o ugovornom zalogu iz 2003. godine (čl. 4); Zakon o registrovanim zalogama na pokretnim stvarima i članskim udelima (čl. 4) »Službeni glasnik Republike Srpske«, br. 16/2000 i 52/2001; Zakon o zalozi kao sredstvu obezbeđenja potraživanja (čl. 3) »Službeni list Republike Crne Gore«, br. 38/ 2002.

kon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar[4] usvojen u Republici Srbiji donosi čitav niz novina u ovu oblast.

Dileme koje se s tim u vezi nameću su brojne: da li se priroda stvari podobnih za zalaganje značajnije menja u odnosu na sistem založnog prava ustanovljen Zakonom o obligacionim odnosima; zalažu li se samo individualno određene stvari, ili i generične; obuhvata li založno pravo na nekoj stvari i njene pripatke i poboljšanja; može li se založiti stvar koja u trenutku zaključenja ugovora ne postoji, ili se ne nalazi u svojini zalogodavca; otvara li se mogućnost zalaganja imovine kao celine?

UOPŠTE O STVARIMA PODOBNIM ZA ZALAGANJE

Ugovorom o zalozi obavezuje se dužnik ili neko treće lice (zalogodavac) prema poveriocu da mu preda neku pokretnu stvar na kojoj postoji pravo svojine da bi se pre ostalih poverilaca mogao naplatiti iz njene vrednosti, ako mu potraživanje ne bude isplaćeno o dospelosti, a poverilac se obavezuje da primljenu stvar čuva i po prestanku svog potraživanja vrati neoštećenu zalogodavcu.[5]

Zakon o obligacionim odnosima široko postavlja krug mogućih objekata zaloge. To su sve one pokretne stvari na kojima postoji pravo svojine. Odredba ovog značaja, zahteva, razume se, i odgovarajuću teorijsku razradu.

Stvar kao objekat subjektivnog prava je materijalni deo prirode koji se nalazi u ljudskoj vlasti, odnosno takav deo prirode koji je pojedinačno određen, služi ljudima a nije čovek.[6]

---

[4] U daljem tekstu skraćeno Zakon o založnom pravu (ZOZP). Videti: »Službeni glasnik RS«, br. 57/2003, primenjivaće se od 1. januara 2004. godine. Čini se da sam naziv Zakona, može laika, pa i »jezičkog čistunca« navesti na pomisao, da založno pravo prema ovom Zakonu, nastaje na stvarima u pogledu kojih se vodi neki registar, ili da objekat zaloge treba upisati u registar da bi založno pravo nastalo, iako iz sadržine Zakona, nedvosmisleno proizilazi da se u registar upisuju založna prava (čl. 1. i čl. 5). Takođe se čini, da naziv Zakona daje povoda za tvrdnju, kako je njime regulisano isključivo zalaganje pokretnih stvari, opet suprotno sadržini (čl. 10) Zakona, po kome je moguće založiti pravo potraživanja i druga imovinska prava kojima njihov imalac može slobodno raspolagati. Ako smo već za evidenciju, upisnik založnih prava, usvojili termin registar, da li je onda pogrešno nazvati zalogu koja nastaje upisom u registar – registrovanom zalogom, a sam Zakon jednostavno Zakon o registrovanoj zalozi?

[5] Zakon o obligacionim odnosima (čl. 966). Potraživanja i druga prava se takođe mogu založiti (čl. 989. i čl. 995. ZOO). Odredbe o davanju u zalogu stvari primenjuju se i na zaloge potraživanja i drugih prava, ukoliko za njih nije propisano šta drugo (čl. 996. ZOO).

[6] To nipošto ne znači da objekat stvarnih prava ne bi mogla biti stvar koja pripada nekom rodu, nego znači da ta stvar mora biti određena toliko da se može razlikovati od stvari istog roda npr. niko ne može imati založno pravo na nafti koja teče naftovodom, ali ga može imati na nafti ko-

Objekat jednog stvarnog prava može biti neprihvatljiv kao predmet nekog drugog prava iste vrste, ukoliko priroda same stvari ne priliči vršenju ovlašćenja koje titular tog subjektivnog prava ima.[7]

Založiti se mogu samo stvari u prometu, in commercio.[8] Pravni poredak može stvari koje po svojim faktičkim osobinama to jesu, staviti izvan prometa, proglasiti ih za res extra commercium, što je čest slučaj npr. kod sredstava za rad državnih organa.[9]

Neke su stvari opet takve, da su po samoj prirodi podobne samo za opšte korišćenje i prisvajanje tzv. dobra u opštoj upotrebi[10] i prirodna bogatstva.[11] One ne mogu biti objekat založnog prava. Postavlja se međutim pitanje, da li koncesija kao pravo korišćenja ovih dobara ustupljeno koncesionaru na određeno vreme može biti predmet zalaganja?[12] Minerali i sirovine kao i prava na njihovu eksploataciju mogu biti predmet zaloge, ako to nije u suprotnosti sa zakonom.[13]

Zalažu se samo pokretne stvari, dakle one koje je moguće premeštati sa mesta na mesto bez narušavanja njihove suštine.

Mada Zakon o obligacionim odnosima to ne naglašava, predmet zaloge može biti samo individualno određena stvar. Zalog nastaje isključivo predajom pokretne stvari zalogoprimcu ili nekom trećem licu, a samo stvar koja je adekvat-

---

ja je ukrcana na određeni tanker. N. Gavella, T. Josipović, I. Gliha, V. Belaj, Z. Stipković, Stvarno pravo, Zagreb 1998, str. 50 i str. 734.

[7] Npr. nepokretnosti ne mogu biti opterećene ručnom zalogom, ili pokretne stvari stvarnim službenostima. N. Gavella, Stvarno pravo, str. 51.

[8] Videti: Živojin Perić, Stvarno pravo, Specijalni deo građanskog prava, štampano kao rukopis po predavanjima Ž. Perića, Beograd, 1937, str. 192, kao i M. Orlić, Komentar Zakona o obligacionim odnosima, B. Blagojević – V. Krulj, knjiga 2, Beograd 1980, str. 562.

[9] Pokretne i nepokretne stvari koje služe za obavljanje delatnosti suda, tužilaštva, upravnih organa, te vojnih i organa bezbednosti. Leksikon građanskog prava, odrednica Sredstva državnih organa, Beograd, 1996. str. 678.

[10] Putevi, vode, luke i pristaništa, vazduhoplovna pristaništa, morske obale i obale unutrašnjih plovnih puteva, ovome treba pridodati mostove kao i pijace i trgove. R. Jelić, Posebni oblici prava svojine u SRJ, Beograd, 1999, str. 37–48.

[11] Tu spadaju rude (mineralne sirovine), divljač, ribe i druge vodene životinje u otvorenim vodama i moru, morsko bilje, prirodna bogatstva vodenog i morskog dna i podzemlja. Leksikon građanskog prava, odrednica Prirodna bogatstva, str. 583–584.

[12] Naša poslovna praksa pre Drugog svetskog rata govori tome u prilog. Presuda I građ. veća Kasacionog suda od 31. III 1938. g. Rev. 69/38, Tihomir I. Ivanović, Branič, 1938, str. 311–314; U Zakonu o koncesijama (»Sl. glasnik RS«, br. 55/ 2003) se kaže da koncesionar može dobijenu koncesiju preneti drugom licu, uz saglasnost koncedenta na način i pod uslovima predviđenim ugovorom o koncesiji (čl. 30). Na osnovu toga bi se dalo zaključiti, da koncesionar pod istim uslovima može založiti ustupljeno pravo korišćenja.

[13] Crnogorski Zakon o zalozi kao sredstvu obezbeđenja potraživanja (čl. 3. st. 2).

no određena može biti objekat predaje. Predaja dakle uslovljava individualizaciju.

Predmet zaloge je po pravilu nepotrošna stvar. Zalogoprimac nema pravo da upotrebljava založenu stvar ili da je da drugome na upotrebu.[14]

Ugovorne strane mogu predvideti da založena stvar pređe u vlasništvo zalogoprimca, te da je on može potrošiti tzv. pignus irregulare.[15] Pravni posao ovakve sadržine teško možemo nazvati zalogom, pa čak i ako u pojedinačnom slučaju nema uzroka ništavosti.[16]

Kada se zalaže novac postoji iregularno založno pravo u obliku kaucije.[17] Novac može biti predmet zaloge i tako da se određena suma novca posebno izdvoji.[18]

Objekat zaloge je zamenjiva stvar. Ako se pokaže da založena stvar ima neki materijalni ili pravni nedostatak, te ne predstavlja dovoljno obezbeđenje naplate potraživanja, založni poverilac ima pravo zahtevati od zalogodavca drugu odgovarajuću zalogu.[19]

Opterećeno dobro mora imati imovinsku vrednost. Tržišna procenjivost kod zaloge je neophodna.[20] Ne mogu se založiti stvari koje za zalogodavca imaju isključivo praetium affectionis.[21] Ako bi polazeći od principa autonomije volje

---

[14] Pravilo je dispozitivnog karaktera, te zalogoprimac i zalogodavac mogu ugovoriti i suprotno (antihreza). »Dužitelj se nije vlastan služiti založenom stvarju, ako mu to nije naročito dopušteno, osim ako su založene kakve stvari za koje se takvo služenje i onako razumije, dok izrečno zabranjeno nije.« Opšti imovinski zakonik za Crnu Goru čl. 177.

[15] O mogućnosti zasnivanja »irregulären Pfandrecht« u nemačkom pravu. Videti: F. Baur, J. Baur, R. Stürner, Sachenrecht, 17, neubearbeitete Auflage, Munchen 1999, str. 673.

[16] A. Gams, Osnovi stvarnog prava, Treće prerađeno i dopunjeno izdanje, Beograd 1961, str. 155.

[17] D. Stojanović, Stvarno pravo, deveto izdanje, Kragujevac 1998, str. 210.

[18] O. Stanković, M. Orlić, Stvarno pravo, str. 248.

[19] Videti: čl. 979. ZOO. Takođe u situaciji kada se založena stvar kvari ili gubi vrednost, te postoji opasnost da postane nedovoljna za obezbeđenje potraživanja, sud može odbiti zahtev za prodaju od strane zalogoprimca, ako zalogodavac ponudi da zalogoprimcu preda umesto založene stvari neku drugu stvar iste vrednosti, čije čuvanje ne zahteva veći trud i brigu od čuvanja prvobitno založene stvari (čl. 982. ZOO). U ekonomskom smislu ovde je svakako reč o istom odnosu, pravno posmatrano moglo bi se govoriti o novom ugovoru o zalozi.

[20] Međutim, ako založena stvar ima berzansku ili tržišnu cenu, dolazi do primene posebnih pravila u pogledu prinudnog izvršenja. Poverilac čije potraživanje nije namireno o dospelosti, može zahevati od suda odluku da se stvar proda, ne na javnoj prodaji kao kod ostalih stvari, već po berzanskoj ili tržišnoj ceni, a ako je potraživanje nastalo iz ugovora u privredi, poverilac može založenu stvar prodati po ovoj ceni bez obraćanja sudu, po isteku 8 dana od upozorenja učinjenog dužniku odnosno zalogodavcu (čl. 980 st.1 i čl. 981. st. 3. ZOO). Videti: S. Perović, D. Stojanović, Komentar Zakona o obligacionim odnosima, knjiga II, 1980, str. 958–961.

[21] Videti: Lj. Đurović, Ugovor o ručnoj zalozi, Pravni život br. 9–10/1993, str. 1127.

prihvatili i ovu opciju, takva bi zaloga bila samo sredstvo pritiska na dužnika, da ispoštuje svoje ugovorne obaveze.[22]

Ima autora koji smatraju da bi ovom poslu nedostajala kauza.[23] Čini se ipak da razlog obvezivanja kod ugovora o zalozi nije prinudno namirenje kao takvo. Ono je samo supsidijarna mogućnost i sa jedne strane pruža poveriocu osećaj sigurnosti, a sa druge je svojevrstan pritisak na dužnika da dobrovoljno izvrši obavezu, pod pretnjom prinudnog namirenja.

Predmet zaloge mogu biti samo stvari podobne za unovčenje.[24] U našem pravu postoje one stvari koje su izuzete od prinudnog izvršenja uglavnom u cilju zaštite minimuma egzistencije dužnika.[25] Prisutna je naravno dilema, da li i kod sredstava obezbeđenja dobrovoljnog karaktera dozvoliti pozivanje na pravila o izuzimanju od izvršenja?[26] Ovde se mora voditi računa o osnovnim principima solidarnosti i uzajamnog poštovanja, bez kojih nema života u zajednici. Na primer, pomagala koja su invalidu ili drugom licu sa telesnim nedostacima neophodna za obavljanje njegovih životnih funkcija, nikako ne bi smela biti predmet unovčenja. Tržište pogoduje poverioce, ali se negde mora povući granica, jer bi u jednom trenutku neko mogao reći, zašto ne prihvatiti kao zalog ljudsko srce, bubreg ili drugi organ? Bila bi to prilično sigurna garancija da će dužnik ispoštovati svoje ugovorne obaveze.[27]

Sistem zaloge ustanovljen Zakonom o obligacionim odnosima, stilski i pravno-logički jeste rezultat istinske naučne spoznaje, ali je široko rasprostranjeno mišljenje, da ne odgovara u potpunosti savremenim tržišnim kretanjima.[28]

---

[22] O odnosu dva principa na kojima počiva celokupno građansko pravo, autonomije volje, s jedne i načela savesnosti i poštenja, s druge strane. Videti: D. Stojanović, O. Antić, Uvod u građansko pravo, Beograd 2001, str. 284.

[23] D. Medić, Založno pravo, Banja Luka, 2002, str. 70.

[24] Videti: D. Stojanović, B. Pavićević, Pravo obezbeđenja kredita, Beograd 1997, str. 156.

[25] Videti: čl. 65. Zakona o izvršnom postupku (»Službeni list SRJ«, br. 28/2000).

[26] U prilog mogućeg ugovornog zalaganja stvari izuzetih od prinudnog izvršenja. Videti: Vrhovni sud Hrvatske, Rev. 125/85 od 6. 2. 1985, B. Starović, Komentar Zakona o izvršnom postupku (zakonodavstvo, teorija, praksa) Novi Sad 1991, str. 628; Prema Ovršnom zakonu Republike Hrvatske, predmet obezbeđenja potraživanja mogu biti i stvari koje se izuzimaju od izvršenja, odnosno na kojima se izvršenje ograničava (čl. 262. OZ). Naš Zakon o izvršnom postupku (čl. 143) takođe poznaje slično pravilo, ali znatno uže postavljeno. »Izuzimanje od izvršenja na nepokretnostima se ne odnosi na izvršenje radi ostvarenja novčanih potraživanja obezbeđenih ugovornim založnim pravom na nepokretnostima (hipotekom).«

[27] Uporediti: E. Waren, Making Policy with Imperfect Information: the Art. 9 Full Priority Debates, 82 Cornell L. Rev. 1997, str. 1386.

[28] Videti: M. Vasiljević, Novi propisi i zaštita investitora, Pravo i privreda br. 5–8 /2002, str. 13; M. Mićović, Savremena sredstva realnog obezbeđenja bankarskih kredita, Srbija i Evropsko pravo IV, Kragujevac, 1999 – 2000, str. 276.

Poslovnoj praksi nije više dovoljna samo klasična zaloga (pignus).[29] Obaveza predaje stvari poveriocu kao jedini način nastanka založnog prava, postala je tačka spoticanja. Dužnik koji pruži takvo obezbeđenje ostaje bez osnovnih sredstava, neophodnih za nastavak privredne aktivnosti. Poverilac je sa svoje strane takođe nezainteresovan da se dodatno opterećuje adekvatnim skladištenjem i čuvanjem predmeta zaloge. Troškovi zajma se povećavaju pošto se opterećeno dobro po pravilu premešta iz prostorija dužnika. Opšte nepoverenje jasno smanjuje ponudu povoljnih kredita na tržištu, a kamatna stopa biva uvećana iznad razumnih okvira.[30]

Da li Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar donosi značajnije promene na ovom planu?

»Predmet založnog prava može biti individualno određena stvar kojom zalogodavac može slobodno raspolagati.«[31]

Naš zakonadavac se opredeljuje za slobodan izbor predmeta založnog prava.[32] U uporednom pravu postoje i drugačija rešenja. Francusko pravo poznaje numerus clausus objekata zaloge, ustanovljen nizom posebnih zakona.[33] Dok »Uniform Commercial Code (article 9)« takođe dopušta slobodu izbora, s tim da

[29] Klasično poimanje zaloge je jasno i jezgrovito izraženo u čl. 173. Opšteg imovinskog zakonika za Crnu Goru »Ali kad bi se uglavilo da će pokretna zaloga ostati pri samome dužniku, pogodba ne bi vrijedila: tj. prosti bi dug ostao tvrd, ali to nikako ne bi bio dug pod zalogu.«

[30] Kamatna stopa je uvek manja kod obezbeđenih kredita. Ulrich Drobnig, Secured Credit in International Insolvency Proceedings, 33 Texas Int' l Law Journal, 1998, str. 54. Međutim postoje i suprotna mišljenja, u odnosu na preovlađujući stav, po kome obezbeđeni zajam nužno povlači manju kamatu. Prof. McCormack se pita, da li je to u skladu sa realnošću? Banke na prvo mesto stavljaju profit i podižu kamatu do nivoa koji tržište može da podnese. Visina kamatne stope zavisiće i od pruzetog rizika u vezi sa bonitetom zajmoprimca, ali i od konkurencije banaka koje nude zajmove. Videti: G. McCormack, A Priority of Secured Credit: an Anglo – American Perspective, Journal of Bussines Law, July 2003, str. 402.

[31] Videti: čl. 9. st. 1. ZOZP. Odredbe ovog Zakona primenjuju se i na zalogu prava intelektualne svojine, s tim da se zaloga na tim pravima upisuje u registre zavoda nadležnog za intelektualnu svojinu. Odredbe ovog Zakona ne primenjuju se na zalogu brodova i vazduhoplova, za koje su ustanovljeni registri prema posebnim propisima. Odredbe ovog Zakona ne primenjuju se na zalogu hartija od vrednosti, za koje je ustanovljen registar prema posebnim propisima u koji se upisuju prava trećih lica na hartijama od vrednosti (čl. 14. ZOZP).

[32] Slično rešenje sadrži novi holandski Građanski zakonik iz 1992. godine, koji predvida da se pravo zaloge ili hipoteke može zasnovati na svim stvarima podobnim za prenos (odeljak 9. čl. 228.). O prirodi državinske zaloge (vuistpand) i bezdržavinske zaloge (bezitloos pand) u Holandiji. Videti: J. Chorus, P. Gerver, E. Hondius, A. Koekkoek, Introduction to Duch Law For Foreign Lawers, Second revised edition, Boston 1993, str. 84–87.

[33] Mobilijarna hipoteka se javlja u dva oblika: »nantissement« automobila, trgovačkog fonda (radnje), profesionalnog alata i opreme, kinematografskih filmova, udela u trgovačkom društvu i kao »warrant« skladištara poljoprivredni i komercijalni (hotelijerski, industrijski i petrolejski). Droit civil, Les suretes La publicite fonciere, Ph. Simler, Ph. Delebecque, str. 504–533.

se opterećeno dobro »collateral« mora podvesti pod odgovarajuću zakonsku klasifikaciju.[34]

Novim Zakonom se u srpsko pravo uvodi zaloga bez predaje u državinu pokretnih stvari i prava radi obezbeđenja potraživanja poverioca.[35]

Poslovna praksa će po njegovom stupanju na snagu, gotovo sigurno potisnuti predaju stvari zalogoprimcu u drugi plan. Kao jedan od mogućih načina nastanka založnog prava, predaja objekta zaloge, ovim Zakonom menja svoju suštinu i od pravila približava izuzetku.

Smatramo da neke od prednosti deposesije dužnika u cilju obezbeđenja, ne treba dovoditi u pitanje.

Predaja opterećenog dobra zalogoprimcu je najstariji i nesporno siguran način obezbeđenja.[36] Čini se prirodna zaštita, interesa poverioca od zalogodavčevih raspolaganja stvarju i to kako faktičkih uništenje stvari, tako i pravnih otuđenje. Deposesija je u interesu i trećih, potencijalnih sticalaca prava, ali i novih kreditora koji imaju uvid u stvarni obim imovine zalogodavca, a koji bi u slučaju postojanja skrivenih zaloga bili izloženi riziku kreditiranja dužnika iznad obima njegove imovine.[37]

Publicitet koji predaja omogućava jeste pouzdan, ali ima i svoje negativne strane.

Opterećeno dobro u rukama poverioca nije produktivno.[38] Naprotiv, troškovi čuvanja založene stvari sa pažnjom dobrog domaćina, odnosno dobrog privrednika obično nisu zanemarljivi. Banke kao najčešći poverioci ne žele u državinu mašine, plodove i druge stvari koje pripadaju klijentima. Staranje o takvim dobrima ne ulazi u okvire njihove delatnosti.[39]

---

[34] H. Bailey III, R. Hagedorn, Secured Transactions in a Nutshell, 4th Ed, St. Paul, Minnesotta, 2000, str. 31; Da bi se utvrdilo kojoj grupi stvari pripadaju, odlučujuća je njihova namena a ne osobine. Videti: Tibor Tajti, Comparative Secured Transactions Law, Budapest 2002, str. 44.

[35] Treba naglasiti da je prof. Konstantinović još 1931. godine, na IV kongresu pravnika održanom u Skoplju, istakao potrebu da se pored ručne zaloge, u našem pravu omogući i zalaganje stoke bez deposesije zalagača. M. Konstantinović, Hipoteka na stoci, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu br. 3–4 1982, str. 382. Nešto kasnije, 1971. godine prof. Stojanović takođe ukazuje na nedostatak iscrpnog regulisanja bezdržavinske zaloge. D. Stojanović, Bezdržavinska zaloga (pokretna hipoteka) – uporednopravna studija – Zbornik Pravnog fakulteta u Nišu, sveska X, 1971, str. 60.

[36] R. Goode, Commercial Law, str. 700.

[37] O. Stanković, Beleške o zalogoprimčevom pravu na državinu, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu br. 2/1985, str. 254–255; O deposesiji kao jednom od načina rešavanja problema »false wealth«, privida vrednosti dužnikove imovine. Videti: P. Wood, Comparative Law of Security and Guarantees, London 1995, str. 4–5.

[38] U. Drobnig, Secured Credit in International Insolvency Proceedings, str. 54.

[39] E. P. Elinger-E. Lomnicka and R. Hooley, Modern Banking Law, Third edition, New York 2002, str. 772.

»Ako publicitet može da se postigne na neki drugi način, zašto da se ne odreknemo deposesije, koja je ponekad nezgodna i nemoguća? Ono što je bitno kod zaloge, to je da ona založnom poveriocu pribavi pravo prvenstvene naplate, a taj cilj se može postići kako predajom, tako i bez predaje stvari poveriocu.«[40]

U situaciji kada založno pravo nastaje upisom u registar zaloga koji je po svojoj prirodi javna, jedinstvena elektronska baza podataka, publicitet je svakako ostvaren.[41]

Naravno da ni ovaj način obznanjivanja založnog prava nije bez nedostataka. Pojavljuju se novi troškovi, npr. troškovi upisa i izmene podataka u registru.[42] Sigurnost u pogledu ograničenja mogućnosti dužnika da raspolaže zalogom je daleko manja. Zahtevi za odgovarajućom zaštitom savesnih trećih lica izbijaju u prvi plan.[43]

Posredna korist se ogleda u jačanju spremnosti dužnika da dobrovoljno izvrši preuzetu obavezu. Dužnik će sa više »žara« pristupiti vraćanju kredita, pogotovo ako može računati na brzo i efikasno prinudno namirenje.

Dosledna primena načela oficijelnosti prihvaćena u Zakonu o obligacionim odnosima, kao sredstvo zaštite jednakosti ugovornih strana, »izrodila« se u svoju suprotnost. Dugogodišnje trajanje parničnog i izvršnog postupka, te pritajena nada zalogodavca da do unovčenja ipak neće doći, svakako nisu dobar podsticaj za njegovo racionalno i domaćinsko poslovanje. Nasuprot tome, adekvatan sistem obezbeđenja posmatran u širem kontekstu podstiče ekonomski razvoj. Društvo kao celina napreduje.

ZALOGA GENERIČNO ODREĐENIH STVARI

Napuštanjem principa obavezne predaje opterećenog dobra zalogoprimcu, otvara se mogućnost zalaganja stvari određenih po rodu. Krug objekata koji se

[40] M. Konstantinović, Hipoteka na stoci, str. 367.

[41] Videti: čl. 56. ZOZP; Bezdržavinska zaloga »besitzlose Pfandrecht« je u uporednom pravu »Registerpfandrecht«, upisuje se u odgovarajuće registre i javnosti je poznata činjenica, tako da ne postoji manjak sigurnosti poverioca. Svako može da se obavesti o imovnom stanju dužnika i proceni kreditni rizik zaključenja takvog ugovora. K. Simitis, Das Besitzlose Pfandrecht, AcP 1971, str. 115.

[42] Moglo bi se reći da je nivo ovih troškova prilično nizak, u odnosu na koristi koje se time postižu. G. McCormack, A Priority of Secured Credit: an Anglo-American Perspective, str. 403.

[43] ZOZP usvaja čini se jedino ispravno rešenje, po kome se smatra da su treća lica upoznata sa postojanjem založnog prava na osnovu samog upisa, odnosno da se niko ne može pozvati na okolnost da mu nisu bili poznati podaci iz registra (čl. 61).

mogu pojaviti kao predmet založnog prava se umnogome proširuje.[44] Vredne generične stvari dobijaju na značaju, kao realna podloga za odobravanje kredita.

»Založiti se mogu i pokretne stvari određene po vrsti, ako je ugovorom o zalozi određena količina ili broj i način na koji se mogu razlikovati od drugih stvari iste vrste.«[45]

Načelo specijalnosti je ipak očuvano.[46] Čak i kada se zalažu generično određene stvari, granice opterećenog dobra postoje, kao svojevrstan okvir u kome poverilac ima pravo prvenstvenog namirenja.[47]

»Predmet založnog prava može biti i zbir pokretnih stvari kao što su roba u određenom skladištu ili prodavnici, inventar koji služi za obavljanje privredne delatnosti i drugo u skladu sa ugovorom o zalozi.«[48]

Neki autori smatraju da je zalaganje zbira stvari bilo moguće i prema Zakonu o obligacionim odnosima, ali samo uz odgovarajuću predaju.[49]

---

[44] Na primer, u pravu SAD se kao jedan od mogućih predmeta zalaganja pojavljuju »goods«, sve one stvari koje su pokretne u trenutku kada je »security interest« ugovoren (attaches). Pojam »goods« takođe obuhvata i pripatke (fixtures), drveće koje na osnovu sporazuma treba da bude posečeno, nerođene životinje, plodove (drveća, žbunja i loze), montažno – pokretne kuće (manufactured homes), kao i kompjuterski program inkorporisan u opterećeno dobro. Videti: § 9–102 (a)(44) UCC, 2000 Revision, Commercial and Debtor – Creditor Law, Selected Statutes, D. Baird, T. Eisenberg, T. Jackson, New York 2001, str. 753; »Goods« se može klasifikovati na sledeći način: potrošačka roba (consumer goods); poljoprivredni proizvodi (farm products); inventar (inventory); oprema (equipment). Videti: H. Bailey III, R. Hagedorn, Secured Transactions in a Nutshell, str. 33–37.

[45] Videti: čl. 9 st. 2. ZOZP.

[46] O ograničenoj primeni načela specijalnosti kod bezdržavinske zaloge. Videti: K. Simitis, Das Besitzlose Pfandrecht, str. 112.

[47] U tom smislu ZOZP je mnogo zahtevniji u odnosu na Model zakon o obezbeđenju potraživanja. Prema ovom Modelu pojam opterećeno dobro (charge property) ima široko značenje koje prvenstveno zavisi od sporazuma samih stranaka. Može se odnositi na individualno određenu stvar ili više individualno određenih stvari, ali se može postaviti i šire npr. sve sirovine u skladištu ili sve sirovine i gotovi proizvodi (čl. 5.1). Prema načinu na koji je opterećeno dobro određeno razlikuju se »specific charge« i »class charge« (čl. 5.5). Model Law on Secured Transactions (MLST), European Bank for Reconstruction and Development, 1994. godine.

[48] Videti: čl. 9 st. 3. ZOZP. Nešto drugačije rešenje, u cilju očuvanja načela specijalnosti se javlja u pravu Republike Srpske. »Registrovana zaloga se može uspostaviti i na grupama pokretnih stvari određenih po rodu, koje čine ekonomsku cjelinu (npr. roba u određenom skladištu ili prodavnici, inventar u određenim poslovnim prostorijama i slično). U takvom slučaju se sačinjava popisni list pojedinih vrsta pokretnih stvari i njihove vrijednosti kao sastavni dio ugovora o zalozi.« Videti: Zakon o registrovanim zalogama na pokretnim stvarima i članskim udjelima (čl. 4. st. 3 i st. 4).

[49] Videti: D. Stojanović, Stvarno pravo, str. 210. »Isto tako predmetom ručnog zaloga može biti i neka skupna stvar (universitas rerum), uzeta kao jedna celina, kao što je određeno stado stoke, određena biblioteka i slično.« M. Vizner, Komentar Zakona o osnovnim vlasničkopravnim odnosima, Zagreb 1980, str. 381.

ZALOGA BUDUĆE STVARI

Načelo određenosti opterećenog dobra je jedno od osnovnih u založnom pravu.[50] Međutim, precizna individualizacija predmeta obezbeđenja je često neugodna i nepraktična. Načelo specijalnosti stoga u mnogim pravnim sistemima uzmiče, dok je u nekim gotovo napušteno.[51]

U kojoj meri je princip specijaliteta uopšte moguće ispoštovati do kraja?

Opterećeno dobro nužno trpi izvesne promene.[52] One mogu biti prirodne ili nastati kao rezultat aktivnosti zalogodavca. Ugovorne strane prećutno pristaju na određeni nivo aleatornosti. Ukoliko stvar izgubi na vrednosti, poverilac nema pravo na dopunu.[53] Međutim, moguć je i obrnut ishod. Veća ulaganja u odnosu na troškove amortizacije dovešće do uvećanja vrednosti same stvari. Po principu ekstenzivnosti zaloge, založno pravo će obuhvatiti i novonastalu vrednost, bez obzira što u trenutku zaključenja ugovora nije pripadala zalogodavcu.[54]

Da li se ovako shvaćena ekstenzivnost zaloge može primeniti i na pripatke?

Zalog neke stvari obuhvata njene sastavne delove i pripatke.[55] Važi pravilo accessorium sequitur principali. Ali šta ako je odnos pripadaka i glavne stvari ustanovljen nešto kasnije, po nastanku založnog prava?

»Interpretirati ovu vezu kao da je ona nastala u momentu konstituisanja garancije ovde ne dolazi u obzir.« Bila bi to neodrživa fikcija.« Ovaj pripadak je obuhvaćen »založnim neksusom« samo pod uslovom da o tome postoji nesum-

---

[50] Načelo specijalnosti se primenjuje i kod založnog prava na pokretnim stvarima, kao zalog služe samo pojedinačni predmeti, nije dopuštena generalna zaloga na ukupnoj pokretnoj imovini dužnika, niti založno pravo na zbiru stvari. F. Baur, J. Baur, R. Sturner, Sachenrecht, str. 673. O zabrani generalnog zalaganja u francuskom pravu. Videti: Ph. Simler, Ph. Delebecque, Droit civil, Les suretes La publicite fonciere, str. 312.

[51] P. Wood, Comparative Law of Security and Guarantees, str. 5; »Englesko pravo ne poznaje načelo specijalnosti kao nemačko pravo, tako da se opterećeno dobro može definisati prilično široko.« Videti: R. Goode, Secured Credit and Insolvency Under English Law, Rabels Z, 1980, str. 686.

[52] Shodno tome i Heraklitovo dijalektičko učenje, da su sve stvari u kretanju i ništa nije postojano, da se u istu reku ne može stupiti dvaput, jer nadolaze druge i iznova druge vode. Videti: M. Rosenthal, P. Yudin, A Dictionary of Philosophy, Moscow 1967, str. 188 i Frederik Kopiston, Istorija filozofije, Tom I, Grčka i Rim, Beograd 1999, str. 83.

[53] Poverilac u slučaju propasti opterećenog dobra, ipak stiče založno pravo na potraživanju iznosa (ili naknade) osiguranja. Videti: čl. 19. i čl.52. ZOZP, kao i čl. 5.10 MLST.

[54] Ako je zalog ugovoren na duže vreme, opterećeno dobro po pravilu gubi na vrednosti, sa druge strane, od dužnika se očekuje da ulaže u njegovo održavanje. Više o odnosu »input«-a i »autput«-a: Minh Van Ngo, Getting the Question Right on Floating Liens and Securitized Assets, 19 Yale Journal on Regulation, Winter 2002, str. 101.

[55] Prof. Baur smatra, da za razliku od hipoteke, zalog pokretne stvari ne obuhvata i njene pripatke. F. Baur, J. Baur, R. Sturner, Sachenrecht, str. 676.

njivo izražena volja.«[56] Očigledno bi bilo pogrešno pretpostavljati da je zalogodavac od samog početka htio da založi sve kasnije pripatke.[57]

Ovom se pitanju, međutim, može pristupiti i drugačije. Ako usvojimo definiciju po kojoj pripadak obuhvata nepotpuno inkorporisane delove koji se mogu odvojiti bez oštećenja (točak ugrađen na automobil), kao i one koji su fizički samostalni ali funkcionalno povezani sa glavnom stvari (rezervni točak).[58] I ako potom, takvo pojmovno određenje pripatka stavimo u kontekst registrovane, bezdržavinske zaloge, izgleda da izrečna izjava volje nije neophodna, novi pripadak potpada pod isti pravni režim, samim dovođenjem u funkcionalnu vezu sa glavnom stvarju.

Ugradnja novog akumulatora umesto starog povlači primenu pravila o realnoj subrogaciji (subrogatum capit naturam subrogati).

Nešto je teže razrešiti dilemu, da li bi na primer CD uređaj i zvučnici, koje je zalogodavac po prvi put ugradio po nastanku založnog prava, takođe činili predmet obezbeđenja? Čini se da je posredna izjava volje i u takvoj situaciji sasvim dovoljna. Naravno da bi dužnik pre prinudnog namirenja, mogao odvojiti učinjena poboljšanja (osim ako ugovorom nije isključena ta mogućnost).[59] Raskidom funkcionalne veze sa glavnom stvarju, prestalo bi i založno pravo. Pravo sledenja (droit de suite) se ne bi odnosilo na ove pripatke.

Kako postupati sa plodovima koje donosi založena stvar? Kod klasične zaloge, opterećeno dobro je u rukama poverioca. On ima pravo da pribira plodove sa opterećene stvari, ali je dužan da njihovu vrednost uračuna u otplatu duga.[60]

Kod registrovane zaloge situacija je potpuno drugačija. Dužnik ostaje u posedu založene stvari. Ako predmet založnog prava daje plodove, zalogodavac je ovlašćen da ih pribira, mada se ugovorom može predvideti i suprotno.[61]

Založno pravo se prostire i na plodove do trenutka odvajanja. Ali se može ugovoriti i posebno založno pravo na plodovima.[62]

---

[56] Z. Rašović, Stvarno pravo, Podgorica, 2002, str. 359.

[57] D. Medić, Založno pravo, str. 71.

[58] Videti: O. Stanković, M. Orlić, Stvarno pravo, str. 10.

[59] Zalogodavac će nekad zbog male vrednosti ili specifičnih karakteristika pripatka, biti potpuno nezainteresovan za njegovo odvajanje, pogotovo ako su prateći troškovi veći od moguće koristi (npr. presvlake za određeni tip automobila, nosači za skije i slično).

[60] Opšti imovinski zakonik za Crnu Goru čl. 178.

[61] Videti: čl. 21. ZOZP.

[62] M. Orlić, Komentar Zakona o obligacionim odnosima, B. Blagojević – V. Krulj, str. 562. Englesko pravo razlikuje sadašnju imovinu »present property« koja uključuje i »potential property« (plodovi sa polja, vuna, mleko, stočni prirast) u odnosu na buduću imovinu »future property«. Ugovor o zalaganju sadašnje imovine po pravilu obuhvata i očekivane plodove. R. Goode, Commercial Law, str. 682.

Savremeno založno pravo zasnovano na bezdržavinskoj zalozi po pravilu dopušta dužniku da raspolaže predmetom zaloge. Glavninu imovine zalogodavca često čine sirovine, roba na skladištu, gotovi proizvodi i poluproizvodi. Sposobnost dužnika da uredno odgovori preuzetim obavezama, zavisiće umnogome od njegove mogućnosti, da u okviru redovnog poslovanja raspolaže opterećenim dobrom. Sa druge strane, zaštita poverenja u pravni promet nalaže da pribavioci stiču ove stvari neopterećene zalogom. Princip sleđenja (droit de suite) se povlači pred zahtevima poslovne prakse.

Postavlja se, međutim, pitanje, zadržava li poverilac pravo prvenstvene naplate u odnosu na prihode ostvarene takvom prodajom?[63]

U Engleskoj, založno pravo obuhvata i prihode stečene prodajom opterećenog dobra, pod uslovom da se daju prepoznati (identifiable).[64]

U pravu SAD se obezbeđenje potraživanja takođe prostire na prihode ostvarene raspolaganjem predmetom zaloge, bilo da su to prihodi izraženi u novcu »cash proceeds« ili su nenovčani »non cash proceeds«.[65] Osiguranje tražbine se prostire i na drugu generaciju prihoda, tj. predmet kupljen od novca ostvarenog prodajom.[66] Ova pravila su dispozitivne prirode, tako da ugovorne strane mogu predvideti i suprotno.[67]

Naš zakonodavac se o prihodima ostvarenim prodajom založenog dobra ne izjašnjava, iako dopušta da kupac stekne pravo svojine bez tereta, kada zalogodavac predmet založnog prava prodaje u okviru svoje redovne delatnosti.[68]

Mogu li buduće stvari kao takve biti predmet zaloge?

»Kompleksni založnopravni odnos se prema opštem pravilu ostvaruje zasnivanjem zalogoprimčeve državine na stvari, ovaj momenat eliminiše buduće stvari iz kruga zamislivih založnih objekata«.[69]

---

[63] O ovoj dilemi i United Nations Commission on International Trade Law, Note by the Secretariat, Possible future work in security interest, A/ CN. 9/ 496, Vienna 2001, str. 10.

[64] Što je u skladu sa prihvaćenom »tracing« doktrinom. Može se predvideti i obaveza dužnika da ove prihode usmerava na račun pod kontrolom poverioca. Na uplaćenim sredstvima se uspostavlja »fixed charge«. R. Goode, Commercial law, str. 667.

[65] Videti: § 9–203 (f) i § 9–315 UCC; Više o tome: T. Tajti, Comparative Secured Transactions Law, str. 170–171.

[66] E. Kauders, Substitution of Proceeds Theory for UCC, or, The Expansive Life and Times of a Proceeds, 80 Virginia Law Review, 1994, str. 801.

[67] Slična rešenja predlaže za englesko pravo A. Diamond, A Review of Security Interests in Property, London 1989, str. 81.

[68] O otuđenju predmeta založnog prava u srpskom pravu videti: čl. 23. ZOZP.

[69] Z. Rašović, Založno pravo na pokretnim stvarima, doktorska disertacija, Beograd, 1991, str. 267.

Ipak, izgleda da se pravo obezbeđenja postepeno razvijalo u drugom pravcu. Predaja stvari kao conditio sine qua non nastanka zaloge, uslovljavala je i pravilo po kome predmet zaloge može biti samo stvar koja postoji u trenutku zaključenja ugovora.[70] Napuštanjem koncepcije realnih ugovora u ZOO, otklonjene su smetnje da ugovor o zalaganju bude zaključen u pogledu buduće stvari, s tim da založno pravo kao pravo erga omnes nastaje tek kada stvar bude predata poveriocu. Slične promene su se, istina mnogo ranije, odvijale kroz sudsku praksu i u uporednom pravu.

Priznanjem klauzule o naknadno stečenoj imovini »after acquired property clause« u odluci Holroyd v. Marshall[71] u engleskom pravu je omogućeno zalaganje buduće imovine.[72] Međutim, dužnik i dalje nije mogao otuđiti predmet zaloge bez dozvole poverioca. Roba namenjena prodaji je bila neupotrebljiva kao objekat založnog prava. Slučaj Re. Panama donosi preokret u tom smislu.[73] Dužniku je ovom odlukom priznato ovlašćenje raspolaganja opterećenim dobrom, u okviru redovnog poslovanja.

Kod fiducijarnog prenosa svojine »Sicherungubereignung« u nemačkom pravu takođe postoji mogućnost prenosa stvari koje će fiducijant naknadno steći, npr. ugovaranjem anticipirane fiktivne predaje constitutum possessorium.[74]

Zakon o založnom pravu usvaja rešenje po kome predmet zaloge mogu biti stvari koje će zalogodavac pribaviti u budućnosti, s tim što tada založno pravo nastaje tek kada zalogodavac stekne pravo svojine na stvari.[75]

ZALOGA IMOVINE KAO CELINE

Rimsko pravo je poznavalo generalnu hipoteku koja je obuhvatala buduću imovinu dužnika.[76]

---

[70] Videti: čl. 866 Opšteg imovinskog zakonika za Crnu Goru »ali dok god zaloga u tvoje ruke (ili ruke onoga ko je za to određen) ne dođe, dug ti još nije zalogom zajamčen.«

[71] (1862)10 HL Cas 191.

[72] UCC takođe prihvata »after acquired property clause« sa određenim izuzecima u pogledu »consumer goods«. Videti: § 9–204 UCC.

[73] Re Panama, New Zealand Australian Royal Mail Company (1870) 5 Ch App 318.

[74] Videti: § 930. NGZ.

[75] Videti: čl. 13 ZOZP. Prema MLST, »charge« može obuhvatiti stvari i prava koje još ne pripadaju zalogodavcu, bilo zbog toga što nisu ni nastale, bilo zbog toga što imaju nekog drugog za titulara. U takvoj situaciji, zaloga kao stvarno pravo ne postoji dok opterećeno dobro ne pripadne zalogodavcu, ali ako se to desi, smatra se da je zaloga postojala od samog početka. Model zakon o obezbeđenju potraživanja (čl. 5. 8 i 5. 9).

[76] Y. Keinan, The Evolution of Secured Transactions, 2001, str. 39.

»Ustanova generalnih hipoteka je u modernom pravu napuštena ustupajući mesto principu specijalnosti čije su koristi očigledne i višestruke. Generalnim zalaganjem su ugroženi ne samo interesi dužnika, već postoji i opasnost od skrivenih zaloga.«[77] Imovina kao celina ne može biti predmet zaloge. Poverilac međutim, kod prinudnog namirenja ima privilegiju izbora, odnosno može zahtevati namirenje ne samo iz založene stvari, već i iz ostalih stvari i prava koja pripadaju dužniku.[78]

Čini se ipak da savremena sredstva obezbeđenja, oblikovana potrebama prakse, sve više podsećaju na rimske uzore. Tako nešto bi se moglo reći i za »floating charge«, verovatno najveći doprinos engleskog prava razvoju prava obezbeđenja.[79]

»Floating charge« je opšte stvarno pravo, koje kao oblak lebdi nad imovinom zalogodavca.[80] Sastav opterećenog dobra se menja iz dana u dan, u okviru redovnog poslovanja. Nastupanjem okolnosti predviđenih ugovorom ili zakonom, dolazi do kristalizacije. Založno pravo »fixed charge« se uspostavlja na svim stvarima i pravima koje su se u tom trenutku našle u imovini zalogodavca.

Pandan »floating charge« u pravu SAD je »floating lien«, najvažniji i za založne poverioce najatraktivniji instrument obezbeđenja.[81] »Floating lien« nije posebno sredstvo obezbeđenja, već jedan ugovorni okvir koji podrazumeva kombinaciju klauzula »after acquired property clause« i »future advance clause«.

Takav način obezbeđenja značajno pojednostavljuje postupak dugoročnog kreditiranja.[82] Stalno zaključivanje novih ugovora, u pogledu stvari koje pristižu u dužnikovu imovinu bilo bi zaista nepotrebno opterećenje za ugovornike. Naravno da ni ovaj koncept obezbeđenja nije bez nedostataka.

Poverilac koji ima »continuing general lien« od trenutka perfekcije (perfection), stiče pravo prvenstvene naplate u odnosu na celokupnu dužnikovu sadašnju i buduću imovinu, a da visina njegovih potraživanja nije ograničena. U takvim okolnostima je sasvim razumljivo, što novi kreditori ne pokazuju interesovanje za poslovne odnose sa zalogodavcem. Dužnik je praktično vezan za jednog pove-

[77] Potencijalni novi kreditori ne znaju koji je stvarni obim dužnikove imovine, te bi se uzdržavali od novih kredita. Z. Rašović, Stvarno pravo, str. 357–358.

[78] Videti: čl. 2092. francuskog Građanskog zakonika: »Ko se lično obaveže dužan je da ispuni obavezu svim svojim dobrima pokretnim i nepokretnim, sadašnjim i budućim.«

[79] G. McCormack, Personal Property Security Law Reform in England and Canada, Journal of Business Law, Mar 2002, str. 115.

[80] R. Goode, Secured Credit and Insolvency Under English Law, str. 687.

[81] T. Tajti, Comparative Secured Transactions Law, str. 91.

[82] Dugoročni krediti se u francuskom pravu obezbeđuju zalogom trgovačkog fonda (radnje) »nantissement du fonds de commerce«. Ph. Simler, Ph. Delebecque, Droit civil, Les suretes La publicite fonciere, str. 521–525.

rioca. Kao mogući podsticaj za potonje poverioce, ustanovljen je superprioritet kredita za kupovinu robe »purchase money security interest«.[83] Docnijem poveriocu koji ispuni određene uslove je tako data mogućnost da se namiri pre ostalih poverilaca, suprotno usvojenom principu prior in tempore potior in iure.[84]

Izgleda da naš zakonodavac, u ovom pogledu ostaje veran načelu specijalnosti i u skladu sa našom tradicijom ne ostavlja mogućnost zalaganja preduzeća kao takvog, odnosno imovine kao celine.[85] I pored toga, poslovne banke će, sasvim sigurno, nastojati da u okviru usvojenih rešenja iznađu načine lakšeg dugoročnog kreditiranja, zasnovanog na zalaganju pokretnih stvari.

ZAKLJUČAK

Zakon o založnom pravu na pokretnim stvarima upisanim u registar u Republici Srbiji će stupiti na snagu 1. januara 2004. godine. Koncept zaloge prihvaćen u srpskom pravu u pogledu predmeta založnog prava, novim Zakonom se značajno menja. Predaja prestaje biti uslov nastanka založnog prava. Publicitet zaloge se ostvaruje upisom u odgovarajući registar, što omogućava da se pored individualno određenih stvari mogu zalagati i generične, kao i zbir stvari. Založiti se može i buduća stvar, ali tada založno pravo nastaje tek kada zalogodavac stekne pravo svojine na predmetu zaloge.

Da li će ove promene doprineti oživljavanju tržišta kredita kod nas?

Bolje korišćenje kreditne sposobnosti pokretnih stvari je važan, ali ne i jedini korak na tom putu. Pravni poredak je složen sistem koji deluje uspešno isključivo kao skladna celina. Ubrzan nastavak procesa privatizacije i denacionalizacije kao preduslov racionalnog ponašanja subjekata u pravnom prometu,

[83] Tako obezbeđeno potraživanje može nastati prodajom robe na kredit »conditional sale« ali i davanjem zajma za kupovinu robe. H. Bailey III, R. Hagedorn, Secured Transactions in a Nutshell, str. 56.

[84] Više o odnosu »first – in – time« i »late -in – time« principa prioriteta u UCC. Videti: H. Kanda, S. Levmore, Explaining Creditor Priorities, 80 Virginia Law Review, 1994, str. 2103. Ovo rešenje preuzima i crnogorski Zakon o zalozi kao sredstvu obezbeđenja potraživanja: »Zaloga na predmetu kupoprodaje ima prioritet u odnosu na bilo koju drugu ugovornu zalogu na istoj stvari koja je data od strane istog zalogodavca i u odnosu na bilo koju zalogu koja ne nastaje na osnovu ugovora.« (čl. 9 st. 5).

[85] Model zakon o obezbeđenju potraživanja predviđa zalaganje preduzeća sa svim stvarima i pravima, što omogućava zalogoprimcu da u slučaju prinudnog izršenja proda preduzeće kao takvo »as a going concern«.(čl. 5. 6). Mogućnost zalaganja preduzeća kao celine dopušta i mađarski Građanski zakonik, izmenjen 2000. godine (čl. 266), kao i češki Građanski zakonik, izmenjan 2002. godine (čl. 153 st. 1).

usaglašavanje propisa o zalaganju nepokretnosti sa odgovarajućim uporednopravnim iskustvima, izmene Zakona o izvršnom postupku i Zakona o stečaju samo su neki od ciljeva koji nam predstoje, a od čijeg ostvarenja umnogome zavisi i uspeh reformi na polju zalaganja pokretnih stvari.

NENAD TEŠIĆ,
Assistant, Faculty of Law, Belgrade

SUBJECT-MATTER OF PLEDGE

Summary

The Law on Registered Pledge of the Republic of Serbia shall come into effect on January 1, 2004. Traditional legal concept of collateral is significantly modified under this Law. Delivery of possession is no longer requested for establishing a pledge. The publicity of the pledge is created by filing the pledge in the appropriate register. Both individually specified property and movables specified in kind can be covered by pledge, as well as collection of assets. Future property may also be encumbered, but in that case the pledge will be established only upon the pledgor having acquired the title to the property.

This paper sheds light on the effects of the new law on a more lively development of financial market in Serbia. The author points out that credit potential of movable assets is important, but is not the only step in achieving that goal. Accelerated continuation of privatization and denationalization processes is also necessary for securing rational behavior of legal subjects on the market. Harmonization of the legislation on security of real property with relevant international legislation and best practices has yet to be accomplished, as well as the amendments and changes of the current Law on Execution Procedure and the Law on Bankruptcy. The author concludes that legal reform success concerning the registered pledge will be contingent on the fulfillment of the above-mentioned tasks.